

Inserati se sprejemajo in velja trisopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravilništvo administracije in ekspedicija na Starem trgu n. št. 16

SLOVENEK

Politični list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna št. 190.

Izjaha potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Osvobojenje Bulgarije, Bosne in Hercegovine — dobro za nas.

Beseda „jaz“ je gotovo prva med vsemi — posebno v sedanjem materialističnem času in vsakemu, ki zavoljo tega škodo trpi, ker je na druge bolj ko na sebe mislil, pravijo, da ni bil pameten. Če kdo drugim dobro želi, mu je pogosto povod te dobrovoljnosti misel na samega sebe, akoravno tega morda očitno ne pové. „Če se bo tem ali temu dobro godilo, tudi zame ali za nas ne bo slabo“, to je njegova srčna misel.

Mi želimo vsem, dozdej še turškim Jugoslovanom, da bi se oprostili težkega turškega jarma, in zato želimo Rusom, ki so se tega dela lotili, največo srečo. Dasi te želje izvirajo iz sočutja do tlačanih sobratov, jih vendar izbuja — čemu bi to tajili? — kolikor toliko ljubezen do samega sebe. Tega nam ne bo nihče zameril, če pomisli sledeče.

V Avstriji se zdaj nikomur predobro ne godi, Slovanom in posebno Slovencem ne bolje kakor drugim narodom. Saj je celo polanec Schönerer, ki se ne prišteva k našim prijateljem, v državnem zboru dokazal, da je v Avstriji davek najviši. Da smo Slovenci razun tega med avstrijskimi narodi nemško-liberalni stranki jako malo priljubljeni, je bilo že čestokrat dokazano in bi bilo še marsikterokrat, če bi se slovensko časnikarstvo ne bilo konfiskacij. Tiskani dokazi se dajo konfiscirati, dejanski pa ne, in ti upijejo še glasneje, kakor

oni. Vzrokov te prikazni navesti nam zdaj še ni dovoljeno; dovoljeno pa nam menda bode, navesti prikazni same.

Slovenec ljubi svoj dom bolj ko vsak drug narod ali vsaj manj ne. Na tuje iti mu je skoro toliko, kakor ločiti se od sveta; vselej mu tekó solzé, kedar mora popustiti svoj dom. In vendar jih gre toliko po sveti — celo čez morje v daljno Ameriko. Zakaj? Proste volje gre malokateri, velika večina jih tje k temu prisiljena. Po čem? Po tem, ker se jim slabo godi, ker ne morejo živeti. Tedaj pobere vse, kar jim je še ostalo, in se preselijo drugam, nadejaje se boljših dni vsled pridnosti rok in bistrosti uma, kajti priden in bister je Slovenec, da mu je v tem malu kdo kos. Tedaj ga prežene z dragega mu doma le slabo življenje in pa to, da za svoje pridne roke ne najde primernega zaslužka. Zakaj ne? Tega ne morem povedati, ker bi nam sicer nepovoljno usta zamašili.

Naj povemo tu le en izgled. Na Gorenjskem bil je gospodar, ki je dovršivši gimnazijske študije po nagli smrti staršev in brata bil primoran popustiti daljne študije in prevzeti doma precej obširno gospodarstvo. Gospodaril je dobro, a po par slabih letinah in obilnih stroških mu je pokazal letni račun, da je v petih letih v kljub vsej marljivosti za par tisuč goldinarjev na premoženju slabši. Ker je znal dobro računati, je preračunal, da v 15 letih bo na ta način prišel ob vse svoje premoženje. Da bi se temu odtegnil,

proda vse svoje imetje in se preseli v Ameriko, kjer se mu tako dobro godi, da si je nekdanje premoženje že stotero pomnožil.

Bosna, Hercegovina in Bulgarija so gotovo še rodovitnejše dežele od gorenje Amerike in prostora je v njih še za tisuč in tisuč pridnih rok. Tudi so tako blizo, da ni težko nazaj priti, če komu sreča ni mila; vrh tega je jezik podoben našemu tako, da se v par tednih domačini in naseljenci brez vseh težav razumijo. Ni dvoma, da bi si bila velika množica onih, ki so se zlasti iz Gorenjskega, črnomeljskega in metliškega okraja selili v Ameriko, izvolili novi dom v mnogo bližnjih deželah gori imenovanih, kjer jim živé bratje po duhu, krvi in jeziku, kjer bi se tudi rod ne bil tako zgubil, kakor v daljni Ameriki. Ni dvoma dalje, da bi se jim bilo doli bolje godilo, kakor tam, in če ne bi bili zadovoljni — no! saj jih ne loči od domovine veliko morje.

Ali kaj? Te krasne zemlje objema turški zmaj, pred katerim ni nobena stvar, ne oseba, ne premoženje varno. Turek je zavoljo svojih grozovitosti po vseh slovenskih deželah v takem spominu, da še zdaj matere svoje neubogljive otroke z njim strašijo; dokler on gospodari po onih deželah, bi zlasti Kranjca nobenega še z bičem tje ne spravil.

Vse drugače bo, če neha turška oblast. Po sedanji vojski bodo te rodovitne dežele potrebovale veliko delavnih rok, ker so Turki sila veliko kristjanov poklali, moha-

Na grobeh.

Le križi nam sveti govori,
Da vidimo zopet se nad zvezdami...

Na tihotnem, mirnem pokopališču sem. Zadnje žarke pošilja zahajajoče solnce na tih kraj, počivališče toliko revnih popotnikov zemeljskih. Končali so, počivajo pod težko grudo, po gomilah stopamo jim mi. — Sredi mirodvora stoji znamenje odrešenja, sveti križ, na njem podoba večvečenega Boga; zaprte so mu mile oči, obmolknili sladki glasovi tolažečih ust, v neizrečenem trpljenju nagnil je glavo in zdihnil svojo dušo. Lučica pred križem brli, ne more še razsipati svojega svita o večernem mraku.

Po gladki poti stopam med grobovi na kraju počitka! Trudapolno je življenje; od zgodnjega jutra do trde noči potí se človek, trudi se od nadepolne mladosti do osivele starosti. Komaj da se oddahne, že ga čaka novo delo. Skrbi in peha se in dela, da se preživi, da si more pridobiti potrebnih reči; za-se, za svojo družino. In zdaj zaspal je na veke, končal je trudno življenje; počil se je, počival bo dolgo, dolgo, dokler ga ne zbudi angeljeva trobenta. — Zopet sem pri križu; vedno bolj krije mrak trudno zemljo, pripravljajočo se k počitku, svetljeja prihaja lučica!

Mir! Sladka beseda, mir! O kako si ga išče človek, kako hrepeni po njem, a brezvspešno, zastoj! Nemirno bije mu srce; kakor po cvetlicah metulj — leta on za zaželenim mirom, a ta beži pred njim. Strast s svojo črno močjo vlada, preganja človeka od kraja do kraja, ne pusti ga nikjer in nikdar. Žalost in tuga se vrstite, ne puščate ga nikdar samega. I zdaj, tu je mir! Strastno, nezadovoljno srce se je vmirilo, nehalo je biti tako vroče, tako silno v omrznjenih prsih. Sladki mir, dolgo zaželeni; imam te toraj, imam za dolge čase; ne boš me več zapustil! — A pri križu sem; slovesno oglašé se zvonovi bližnjih cerkvá oznanovaje mir srcu, vtrudenemu dnevnih vzbujenosti; kako lahko, kako goreče dá se moliti na svetem kraju. Spominjam se tudi vas, mirno spavajoči; vas, dragi starši, tebe, mili prijatelj!

Kraj sprave in ljubezni, bodi mi pozdravljen! Brez strasti počivata eden zraven drugega, ki se nista mogla viditi, dokler sta živela luč solnčno. Smrt ju je sprijaznila; globoko doli v zemlji dotikata se eden drugega in ljubezen govori njuni dotik, spravo oznanjali. Srd in jezo goječi srca ne bijete več; vtihnili ste. — Tu je sveti križ; noč pokrila je zemljo, zavila jo v temo in tihoto; hladni piš vleče čez grobove, pripogiba žalostinke ciprese, šumlja med gomilami in trepeče ljubezen in sprava.

Mrzli, beli marmor pokriva gomilo bogatinov in tlačí pokrivaajočo ga zemljo; revni, leseni križ naznanja počivališče delavčevu, ki ni zapustil zemlji družega, kakor gladno, jokajočo družino. Pod onim ličnim spominkom počiva visokočešeni veljak; pod zemljo tu, ki komaj že naznanja, da je grob, pozabljen je služabnik, ki se je pehal svoje dni v potu obličja. Zlate črke blišče mi tu nasproti, naznanjujoče, da tu počiva učenjak, ki je strinjal v sebi umetnosti in vednosti; tu, pod grobčkom, kterega kinča le zeleni bršljan, leži ubogi kmet, ki ni znal niti brati. In pod zemljo, tam so vsi enaki, trohne vseh trupla, jed gnjusnim črvom, tam vlada bratinstvo, vlada na zemlji pogrešana enakost! — Pri križu sem; lučica razvitljava zaprte oči na križu umrlega, obseva mu trpeči obraz s čarobno svetlobo, obraz sinu božjega, ki je postal sužnju enak, da bi ga rešil.

Koliko solza vidilo si že, počivališče naših dražih; kolikokrat bilo si že rosno od njih! Tam je jokala v žalosti žena za ljubljanim možem; tu tekle so solze zapuščenih sirot za zgodaj umrlimi starši; moški prijatelj, kterega oko ni bilo rosno že od mladih let, tu si je stisnil solzo za dragim tovaršem, podporo mnogih let in ti, tiho pokopališče si jo vidilo, skrito v njegovih očeh, a nisi jih moglo obri-

medancev pa je že mnogo pobegnilo, veliko jih pa še bo, ko se dežele izvijo turški pesti.

Tedaj bo, ako se Rusom posreči osvoboditi te dežele, za kar so zdaj najboljša znamenja, za Slovence, ki so po neugodnih razmerah prisiljeni poiskati si boljše domovine, najboljše polje Bosna ali Hercegovina, kjer bodo pod jako ugodnimi pogoji dobili zemlje. Že zdaj vabi črnogorski knez ljudi v Hercegovino kjer jim obeta zemljo zastonj, le da jo bodo obdelovali. Gotovo se bo to tudi drugje godilo, zato bo dobro za nas, ako omenjene dežele postanejo svobodne in dobé evropske vlade. Toraj moramo že zavoljo samih sebe želeli Rusom, da dosežejo to, česar so se lotili.

Razmere na Francoskem.

Dosedaj se še ni poleglo na Francoskem razjarjenje duhov. Z napetostjo se pričakuje 4. november, ko se bo sošla narodna skupščina. Spor mej konservativci in z republikanci zvezanimi radikalci se zmerom množi in ostri. Gambetta in njegovi privrženci potopajo vedno odločneje proti vladi in Mac Mahonu. V poslednjem svojem govoru v Chateau Chinsau je izdal Gambetta popravljenno geslo, da mora Mac Mahon kar naravnost odstopiti. Boj pa, kateri se vede v listih, svedoči, da so nadeje na kateri koli kompromis popolno zginile. Gambettovci se boje, da bi s kakim-koli gojilim primerjem sami ne delovali za konservativce, zatoraj hočejo raje ustavno zmešnjavo tirati do krajnosti. V narodni skupščini se hočejo poslužiti svoje večine proti manjšini in vladi z zavrnjenjem nekaterih konservativnih volitev, nedovoljenjem proračuna in z izraženjem nezaupanja do vlade.

Nasproti se pa pripravlja tudi Mac Mahon k trdovratnemu boju. Mogoče, da je mislil po volitvah nekoliko časa na uravnavo z mirnejimi živiji med republikanci, ali čem dalje tem bolj spoznava, da radikalci ničesar tako ne žele nego njegovega odstranjenja. Mac Mahonu je pa njegovo predsedništvo najvažneje načelo, od katerega tako dolgo ne misli odstopiti, dokler ne bo primoran. Poslednje volitve so

sati, nisi jih moglo utolažiti; na-te so kapale in sprejelo si jih v gostoljubno naročje. — A zopet stoji pred mano križ; tako tolažilno gleda na-me sveti obraz, lučica razsveti še enkrat znamenje in — ugasne; ugasne zadnja luč v bližavi. Skoro me sprehaja groza, a vendar stopam dalje.

Kraj počitka in miru, sprave in enakosti, kraj solza, ti si tudi kraj nade! Počitek ni smrt, ni večni, sledilo mu bo zbujenje k novemu, krasnemu bitju in tih mir spremenil se bo v večno veselje, dovršena, na veke trdna bo sprava in enakosti ne bo kalila čista ljubav. Za vedno bodo obrisane solze! Vsaj bo konec ločitve, sošli se bomo zopet, ki smo ločeni za življenje. Zapela bo trobenta angeljeva, zadonel glas Gospodov in — odprle se bodo gomile, iz grobov dvignili se bodo pokopani v njih in združili se bodo na veke. Pokopališče, tiho, mirno, spavajoče, bodi mi pozdravljeno, nada radostnega vstajanja! — In zopet sem pri križu; sivi oblaki se pretrgajo in izmed njih posvetijo se zvezdice; leskeče se znamenje odrešenja in v svitu vidijo se beli spominki; tu gori pa visi podoba onega, ki nam je pridobil veselo vstajenje in hladni vetrovi, vzdigajoči se nad mahom, ki krije počivališče potnikov, združijo se okoli njega šepetajoči hvalo njegovi neskončni milosti in veselo nado človeškemu rodu. Borin.

pokazale, da pričakuje lahko od vsacih prihodnjih volitev pojačenje svojih privržencev. Vihu tega ima pa maršal še senat za-se, v katerem ima konservativna stranka večino, katera se bo po dopolnilnih volitvah v decembru še pomnožila. Večina senatova bi se še sedaj gotovo ne obotavljala dovoliti razpuščenja narodne skupščine, ko bi poslednja prisilila s svojim grožljivim vedenjem Mac Mahona k kakšnej alternativi. In ko bi se sedaj Mac Mahonu zazdelo sestaviti novo vlado, bi mu je gotovo ne bilo treba rekrutirati iz življenjske republikanske večine.

Pričakujejo se s sklicanjem narodne skupščine novi razpori in prepiri mej strankami. Pomirjenosti se ne nadjamo pri nobenej. Volitve so včinile, da se misli vsaka stranka obročeno in da ima vsaka nadejo vse doseči. Domovina sicer trpi, ali za to se stranke ne zmenijo, samo da se zadovoljuje njihovim sebičnim namenom. Ne od konservativcev, še manj pa od liberalcev in radikalcev se mora kaj dobrega pričakovati. V Francoskej se mora še le ustanoviti stranka, ki bi bila v resnici domoljubna, katera bi ne sledila za liberalnimi ali socijalističnimi tendencami in katera bi ne podpirala monarhične propagande in vpliva raznih pretendentov. Taka stranka, ki bi na podlagi trajajočega reda, katera (podlaga) je pa sedaj republika, delovala v prosep domovine, naboženstva in družbe, bi mogla pa le iz vernih katoličanov obstati. Dosedaj so pa francoski katoličani razkosani na stranke in delajo pogosto na roke življenju, kateri jih odsuvajo ali pa kompromitirajo. Vendar pa ne dvomimo, da bode francoski katoličani spoznali, okoli česa se imajo pojačiti in s kakšnim načinom bi najbolj branili koristi domovine in vere pred revolucijskimi napadi in pretendentskimi spletkami. Bog daj, da bi se to kaj kmalu zgodilo in da bi Francoska po dolgej dobi zmešnjav in nepokojev prišla do končnega trajalnega miru. (Cf. Čeh 30. okt.)

Z bojišča.

Turki in njihovi prijatelji sami pripoznavajo, da se je vojna sreča obrnila k Rusom, in armada turška mora biti že silno zbegana in obupana, ker se celi oddelki Rusom vdajajo.

Plevna je vsa obkoljena, in če se Osmanu tudi še posreči odbiti napade ruske, vendar ne bo dosegel nobenega vspeha, ker ga bo naposled lakota primorala, da se bo moral vdati. V Carigradu so zaradi tega v velikej skrbi in vsak trenutek pričakujejo tega dogodka, ker dobro vedo, da Osman z življenjem ni ravno za dolgo časa preskrbljen. Tudi se mu od nobene strani ni nadejati kake pomoči. Šefket paša bil je zaporedoma tepen in porinjen proti Balkanu, Sulejman pa mora gledati, kako da bo rešil sebe in svojo armado. Pravijo, da je odšel ob Lomu proti Tirnovi in Gabrovi ter bode skušal zediniti se z Reuf pašo pri Šipki. To bi bilo nekako znamenje, da hoče Gorenjo Bulgarijo prepustiti Rusom in braniti jim prehod čez Balkan proti Drinu in Carigradu. Rusi so zasedli Bourzo pri Kazeljevem in Kulho pri Soleniku. Z otoka pri Sloboziji blizu Ruščuka pa so bili po poročilu Sulejmanovem pregnani. Enako se hvali Reuf paša, da so Čerkesi potolkli 1500 Bulgarov pri Tuspavskem prehodu čez Balkan in jim pobili 600 mož tev vzeli 1120 goved.

Rumunci so napali Turke pri Vadinu blizu Rahove ter zažgali vojaško kasarno in razstrelili shrambo za živež. Turki so se umaknili ob Donavi proti Rahovi; Rumunci so

v tem boji zgubili 2 vojaka; ranjeni pa so jim bili 4 vojaki in 1 častnik.

Turški listi pripoznavajo, da se je Rusom pri Telišu vdal Hakki paša s 3 batalijoni.

Turkom je začelo primanjkovati vojakov in že odpirajo ječe ter oborožujejo hudodelnike, da bi z njimi nadomestili pale junake. Tudi posadka carigradska odide na bojiše ter bode meščanska straža varovala glavno mesto.

Črnogorski knez je 30. oktobra čez Danilov grad odšel k svoji armadi na jugu, kjer si bodo hrabri Črnogorci s pomočjo božjo pridobili novih lovorik.

Srbi se pritožujejo, da so Turki pri Timoku prestopili srbsko mejo. Vsled tega je odšel en oddelek vojne srbske v Zajčar. Srbski pooblaščenec v Carigradu, g. Kristič, kaže se sicer jako zmernega in je turški vladi rekel, da je Srbija vojno svojo na meji zbrala samo v obrambo svojih mej, vendar ima že vse pripravljeno za odhod. Če Srbija prične vojsko, se ob enem zopet voame vstanek v Bosni, Albaniji, Macedoniji in Epiru in bosenski vstaši so prišli te dni že v Beligrad prosit srbske pomoči. Turčija vse to dobro ve, zato se kaže jako zmerno proti Srbiji in Greciji.

V Aziji sta se general Heiman in Terkusakov zedinila. Tudi so Rusi zaseli Olti in Azap, 3 ure od Kuleriköja, kjer stoji Muktar paša s svojo vojno. Obravnave zaradi vdaje Karsa so se razbile in trdnjavo Rusi zopet bombardirajo.

„Daily Telegr.“ iz Erzeruma naznanja, da se je turška vojna iz Hasankala umaknila ter se nastavila na holmcih vzhodno od Erzeruma. Zadnje stražo, 2 batalijona, so Rusi v Hasankalu odrezali in vjeli.

O stanju carjevičeve armade pišejo vradne „Peterburgskije Vedomosti“.

Soglasna naša privatna poročila z bulgarskega bojišča potrjujejo nedvomljivo, da se je armada Sulejman paše umaknila nazaj k Razgradu. S tem je zginila možnost, da bi se napad s turške strani na črto reke Jantre ponovil in baš tako, da bi se na bojišči mej Jantro in Lomom kako odločenje pospešilo. Sulejman paša se je kakor njegovi predniki prepričal, da so njegove moči preveč pomanjkljive, da bi mogel z vspehom poskusiti prodreti rusko braubeno črto. Če bi se hotelo letos na bojišči mej Jantro in Lomom določiti, bi morala sedaj znatno pomnožena armada velicega kneza carjeviča naslednika ofenzivno postopati. Da se pa to zgodi, ni skoraj nobene dvomljivosti, samo vpraša se, če se bo napad obrnil pred vsem na trdnjavo Ruščuk ali na Sulejmanovo armado v Razgradu. Ko bi pal Ruščuk, bi moral Sulejman brezboja zapustiti pred nekoliko mesci napravljene pozicije v Razgradu in se na Šumen podati. Zvedli bomo menda že najbližjih prihodnjih dneh, za kateri operacijski cilj se je naša armada na Jantri najprej odločila. Ker je bil glavni stan carjeviča naslednika iz Dolnjega Monastira preložen dalje na sever, bi se dalo soditi, da se bo začel napad najprvo na Ruščuk, akopram je tudi mogoče, da se je ta premena napravila le zaradi osredenja znatnih moči Sulejman paše v kadikejski okolici.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani, 2. novembra.

Cesar k konjskim dirkam na Česko niso bili prišli, ampak so v Budapešti 30. oktobra predsedovali skupnemu ministerskemu svetu, v

kterem se je po naznanilu vradnih listov sklenilo colne obravnave z Nemčijo zopet pričeti. Ko so se bile dotične obravnave razbile, govorilo se je, da naši in ogerski ministri odstopijo. Zdaj je ta nevarnost (?) začasno zopet odstranjena. „Bes.“

Cesarjevič Rudolf je bil na svojem popotovanju v Šleziji povsod sijajno sprejet. 31. oktobra se je iz Tešina odpeljal v Gődöllő

Ogerskemu zboru je denarni minister predložil državni proračun, v katerem je dohodkov $2\frac{1}{2}$ milijona več, stroškov pa $3\frac{1}{2}$ milijona manj nastavljenih, kakor letos. Primanjkovalo bo $15\frac{2}{3}$ milijonov, ali prav za prav $6\frac{7}{10}$ milj. glđ., ker se bode $8\frac{9}{10}$ milj. glđ. potrosilo za poplačevanje državnega dolga. — Bankino vprašanje se bode rešilo v smislu vlade, kar bode najbrže storil tudi državni zbor dunajski, kjer je klub levičnikov sklenil, da se to vprašanje ne sme več zavleči.

Praški škofijski list v št. 12. duhovščini naznanja, da ministerstvo ni izdalo niti splošnega niti posebnega, samo za Češko veljavnega ukaza, po katerem bi šolski nadzorniki imeli pravico nadzorovati tudi metodo pri poučevanju krščanskega nauka.

Vnanje države.

Na Francoskem je bilo pri dopolnilnih volitvah izvoljenih 11 konservativcev in le 4 liberalci. Vseh konservativnih poslancev je sedaj 210, liberalnih pa 320.

V Carigradu so se bili 29. oktobra sošli katoliški Armenski veljaki pri patriarhu Hasunu, da bi se posvetovali o porazumljenju med Hasunovo in Kupeljanovo stranko.

V Bosni med katoliškimi prebivalci zopet nabirajo podpise za neko prošnjo, da bi Bosna zedinila se z Avstrijo.

Nemški cesar Viljem je jako nevoljen zaradi obravnave v deželnem zboru o odpustu ministra Eulenburga in je rekel, da si nikakor ne da prikrajšati pravice ministrom svojim dovoljevati odpust in imenovati njihove naslednike.

Španski kralj se bode poročil s princesinjo Mercedes, hčerjo Montpensierskega vojvoda, kar se bode pa vradno oklicalo še le 28. t. m., ko bode kralj spolnil svoje 21. leto.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane 2. nov. (O novoverski šoli.) „Dans zakaj na mirodvoru — Je napolnjeno ljudi, — Tu na smrtne prostoru, — kaj jih z umrlimi druž? — Sveta vera — luč bliščeča — Vabi vernike v ta kraj; — In ljubezen pregoreča, — Ki ne mine vekomaj. — Glej, v molitev je vtopljeno, — Kar je vernega duha; — Vse je z rajnimi združeno, — Zdaj ločitev vsa nehá.“ — Tako popeva Radoslav (gl. Zg. D. l. 44.); kako pa popeva ali poroča Tugoslav? — Dans, pravi, zakaj na mirodvoru je prazno in brez ljudi? Kaj jih loči od umrlih tu na smrtne prostoru? Ugasnjena jim je sveta vera in njena luč bliščeča več ne vabi jih v ta kraj; ni torej čudo, da jim gine ljubezen in da ga ni vernega duha, kateri bi v molitvi vtopljen družil se z rajnimi itd. — Kakor poroča „Vaterland“ o Štajerskeji, tako poroča se nam tudi o Kranjskeji, da je po srednjih in ljudskih učilnicah dans mladina v šoli; vernih duš dan je šolski dan, veli jim ukaz. Nihče bi pred nekimi leti ne bil mislil, da se bode tako naglo véрно cerkveno življenje podiralo po šolah. — Le tako dalje, le utegujte mladino cerkvi, prepovedujte jej vaje cerkvene, in vživali bote sade strupene, kadar vzraste mlada vaša nada. Česar se človek vadi, zna,

a še to zgine, kadar se redno ne izpolnjuje; kaj pa, česar se ne uči in ne vadi? Od tod nemila prikazen, da se šolskih mladenčev od leta do leta oglašá manj v bogoslovje, da celo kmečki in ubožni hitijo na Dunaj in v Gradec; toda — marsikterih ni več nazaj, in nektere ga pobere seboj Donava ali Mura, kar se te dni pripoveduje zopet o slovenskem po tej poti odpeljanem mladenču. — O tej priliki bodi povédano, da sta lanska osmošolca ljubljanska J. Tertnik pa J. Pokorn — o katerih je „Slovenec“ poročal, res bila prišla nazaj iz Beča v bogoslovnico, da sta pa iz doslej nam neznanih vzrokov kmalu iz nje jo zopet potegnili; kamo, ne vemo. To pa vemo, da se čuje čim dalje tem silnejše glas: Ako se z dobrimi duhovniki ravná tako nemilostno, koga bi potem še mikalo v duhovščino?! — O tej prikazni v prihodnje kaj več.

Iz Zagreba, 29. oktobra. (Naše realke.) V br. 242 tega cenjenega dnevnika pod rubriko „Prosvjeta“ čital sem o kr. véliki realki zagrebski novico, o kateri mislim, da mi je v zadevi našega naroda nekaj popraviti. Pripoveduje se namreč ondi, da je letos na tej realki 54 učencev manj vpisanih nego lani; a „glavni vzrok“, pravi se dalje, „da broj učencev na realki pada, biti će brez dvombe ta, da vecina absolviranih dijakov nima sredstev, da na tehniki dovršijo svoje nauke.“ Jaz pak ménim, da to ni glavni vzrok padanju dijakov na realki, ampak je ta, da naš realec, ako tudi tehniko zvrši, nima bodočnosti v naši domovini, ne more pripravnega mesta najti, ne more zaslužka dobiti. Temu je najbolje dokaz to, da je letos nekoliko realcev prešlo na gimnazijo in to vzlasti sinov od premožnih starišev, kateri bi jih lahko poslali na tehniko, ali kateri nevedoči, kaj bi z njimi, kadar bi zvršili tehniko, so jih o dosti veliki težkoči in zapreki preméstili rajši na gimnazijo. Držal sem si za rodoljubno dolžnost to oméniti v javnosti, nekaj ker se zdaj pri nas dela ravno o tem, da se v nekterih mestih kakor na pr. v Virju, Vukovaru itd. snujejo srednje šole, in nekteri še mislijo na realke, dasi nas doseđanja izkušnja in posebej prigodek na zagrebski realci, o katerem ravno govorimo, dovoljno prepričuje, da ste za vso Hrvaško in za Slavonijo (morda tudi z granico) dve realki, ena v Zagrebu druga v Osijeku, dovolj; drugič pa bi se po krivo navedenem vzroku padanja dijakov na realki — pomanjkanje tehnike — mogla pričeti agitacija za napravo tehnike, ktera v sedanjem stanju našega narodnega razvitka pač še ni potrebna, brez ozira na to, da niso izpolnjeni niti predpogoji, ktere neogibno zahteva osnovanje takega učnega zavoda. Tako pisalec v „Obzoru“ br. 247. Enaki dogodki prikazujejo se tudi drugod iz enacih vzrokov. Službe, v katerih zadostujejo nauki dobivani v realkah, so prenapolnjene, in mnogi po dovršenih vseh dotičnih študijah ne vedo ne kaj ne kamo. Vrh vsega tega naj se pomisli, kolika olika se pač more pridobiti brez jezikov klasičnih, brez grškega in latinskega, na katerih se vzdava vsa viša vzobraženost evropejska? To je tudi vzrok, da celó realne gimnazije pričakovanega vspeha nikakor ne dosežajo (na pr. pri nas v Kranji, ali v Rudolfovem! Vredn.) —

Spod Čavna na Goriškem, 26. oktobra. (Letina in fantovska dobra volja. Drage dohtarske poti. — Zboljšanje duhovskih plač v Primorju in smrt č. g. Andr. Juga.) — Kar se po Vipavskem v obče letine tiče, se mora v oziru vinskega pridelka z malimi izjemami k slabim letinam prištevati, t. j. ne glede kakovosti,

ampak gledé kolikosti. V oziru kakovosti je letošnje vino, ker se je sploh v suhem vremenu trgalo, boljše, kakor smo pričakovali. Kolikost je pa zlo pičla. Plačuje se po 12—14 glđ. kvinč. (Kvinč je poldrugo avstrijsko vedro ali 60 bokalov, po novi meri pa 84 litrov.) Se ve, da bi bilo vino zaradi male množine veliko družje, ali ker se „petiot“ po mestih. — na deželi se dozda še ni — zlo toči, se ve da ne pod pravim imenom, ampak pod goljufnim imenom pravega vina, znižuje to prav zelo vinsko ceno. Zavoljo tega nima naš nepokvarjeni kmet, *) do takih šol, kjer se uči „petiotiziranje“ ali prav za prav pokvarjenje vina, nobenega zaupanja, kajti to njemu, kateri mora tako visoke davke plačevati, ravno o slabih letinah, ko bi imela cena večá biti, najbolj škoduje. Petiot tedaj nikakor ne zasluži imena „vina“; le pravi trtni sok ali grozdni sok je vreden tega imena „per excellentiam“. „Petiot“, posebno oni, ki ni vidil niti ene grozdne jagode, bodi si bel al črn, naj bi se raje barvana voda (za klobuke barvati) imenoval. Se ve da, ko bi se prisno vino in ponarejeno vsako zá-se pod svojim pravim imenom točilo, bi to ne bilo goljufnja, tako pa bo ostalo vedno goljufnja. Zato pravi naš kmet, da neče Bog več dobrih vinskih letin dajati, ker hočejo ljudje sami že njegovo vsemogočnost nadomestovati.

Pri vsej slabi letini pa ne jenja počutne veselice ljubeča mladost dragih plesov napravljati, pri katerih že itak slabo rejene kmečke mošnje trpé, še bolj pa javna krščanska pravost in telesno zdravje. Marsikterega jetičnega mladeniča in deklico sem poznal, ki so zdihovaje na bolni postelji mi rekli: ko bi ne bil nikdar plesal, bi mi ne bilo treba tako rano pod zemljo! Pa naj pomaga k temu, kdor more, ker vsi protidokazi so pri današnji razvajeni mladosti le bob v steno! Kako drago je pa zgubljeno pa potrebno zdravje zopet dobiti, to ve najboljšo on, ki si je že sam skušil. Marsikteri bolni revež mora pred časom pod zemljo, ker si ne upa po drago računajočega zdravnika v mesto poslati. Tako računí neki doktor iz Gorice, ako pride po 3 ure hoda ven iz mesta in to po lepi cesti, do $18\frac{1}{2}$ for. za eno pot, s katero navadno pri hudi bolezní še ni nič opravljeno. Toliko ima navado računati pri onih, pri katerih čuti peneze, zato tudi rad poprašuje pred po premoženjskih razmerah bolnikovih, da ga tudi manj taksira.**) Gorje tedaj človeku na deželi, ki bi za dolgo časa zdravnikovega obiskovanja potreboval; duhoven pride v enem mesecu pri takih navadnih obiskovanjih več nego ob vso svojo pičlo plačo!

Pa kaj, saj menijo plače po Primorju duhovščini zboljšati, in sicer kaplani dobe po 250 for., samostalni duhovni, in to so pri nas po vladni okrožnici le župniki, po 500 for. To bi bilo prav, ko bi živeli še ob času cesarice Marije Terezije, ktera je častnikom povikšala plačo rekši: „Jaz hočem, da moji oficirji po knežje žive, zaradi tega bodo imeli odsihmal za mezdo vsaki dan (staro) dvajsetico, mesto, kakor je bilo pred, (stare) petice!“ — In v ta velikanski vže omenjeni znesek se imajo še vsi drugi eventualni dohodki vračunati! Ne stane li starše dandanašnji en dijak v viših šolah zlasti v Beču veliko več, ker mu morajo

*) Zaradi tega se zdaj le še pri poštenem kmetu in duhovnikih pravo prisno vino dobiva, nikakor pa v mestnih skladiščih ali magaziinah, kjer imajo pravo in drugo, da ju po volji mešajo. „Pis.“

**) Zakaj bi ne bile tudi za te gospode zdravnike od više oblasti taksirane poti po večí ali manjši daljavi? Tako se pri nas sploh poprašuje. „Pis.“

starši 400—500 for. na leto za hrano pošiljati! To se res pravi duhovščini, ktere mora sleherni po 16 let šolske klopi greti, plačo zboljšati! Da pa višji, ki bi imeli v tej zadevi merodajno besedo, molče — ker njim se ve da dobro gre, — to je nerazumljivo! Ali pa se ravnajo po besedah: čim ubožja je nižja duhovščina, tim pokorniša je! Mi ne brepenimo po bogastvu ki je minljivo, pa vendar nas naj bi ne stavili nižje od žendarmrije. Poznam stražmeštra žendarmov, ki ni dovršil niti normala, in zdaj ima poleg „monture“ 700 for. letne plače; enako in redno se plačujejo učitelji; duhovni pa, ki morajo več let se šolovati, naj bi imeli komaj toliko, kolikor so prej za nje njih starši na gimnaziji plačevali! Manj ko ima duhoven, manj dobrega zamore tudi v javni blagor storiti. In vendar vse pri duhovnu išče prve in najzdatnejše pomoči!

Pač res, da, ako se tudi nihče za nas ne bo potegoval, se ne damo nikakor izstradati, kakor nekteri menda nameravajo. Zakaj da so se tako nizke duhovske plače postavile, to je pri nas javna skrivnost, ktere pa ne morem zdaj s kritiko vred na papir postaviti zavolj stroge censure drž. pravdnštva. In potem hočejo, da se bodo izpraznjena semenišča zopet napolnila, ko se mladenču v slehernem stanu boljša in hitrejša sreča smehlja?! Ali nismo vsi odvisni bolj ali manj od materialne strani tega sveta? Čemu tedaj toliko razliko delati med duhovščino in drago plačanimi vradniki, ki mnogokrat niti toliko let v šolah ne popotratijo, kakor jih mora duhovnik? V goriški škofiji ne čutimo sicer še pomanjkanja duhovnov, pa vendar se jih čedalje manj za bogoslovske študije oglašja, kar je pa zaradi občne brambovske postave in gor omenjenih nizkih plač pač slehernemu umévno. V našem semenišči, kjer je prostora za 100 kandidatov, jih je letos le 37, in še ti so za goriško, tržaško in krško (Veglia) škofijo.

Z žalostjo Vam imam še poročati, da je 22. t. m. č. g. Andrej Jug, vikar v Lokavcu pri Ajdovščini, v Gospodu zaspal. Nagloma je bil od mrtvuda zadet, ter je v nezavednosti živel le še 4 dni. Umril je v 46. letu svojega življenja in v 18. letu svojega posvečenja. Bil je iskren duhoven, dober rodoljub, kteremu so pa nekteri malopridneži marsiktero grenko uro napravili. Večina, t. j. vsi dobromisleči farmani so ga pa zelo čislali; zaradi tega so padale na dan njegovega pogreba 24. t. m. gorke solze na grob vnetega pastirja. Da je bil r. g. Andrej zlo čislán, je kazal njegov prelep sprevod, kterega se je vdeležila obilna množica ljudstva in 16 duhovnov in 2 čč. patra kapucina iz bližnjega sv. Križa. Naj v miru počiva blagi Andrej! Kristjani pa naj se uče svoje duh. pastirje spoštovati, ter naj nikar ne poslušajo liberalcev, ki spodkopujejo z zlobnim obrekovanjem in obnašanjem sem ter tje tudi že po Sloveniji veljavo in čast duhovnikov, največih dušnih dobrotnikov! —

Iz Vrem, 29. oktobra. Veselo pritrkovanje zvonov, pokanje možnarjev, slavoloki, zastave in mnogo ljudstva naznanjevalo je večeraj naši fari posebno veselje. Res je vse radostno, kajti vpeljan in umeščen je bil naš novi g. župnik, Anton Fetih-Frankheim. Predstavljal ga je faranom g. župnik Okorn iz Senožeč s prav lepimi in pomenljivimi besedami naglašaje, kako velik dobrotnik je faranom njihov dušni pastir.

Po končani cerkveni slovesnosti zbralo se je nas prav obilo povabljenih k obedu v župniji. Prav živahno je bilo in sledila je napitnica napitnici, resne in šaljive; le škoda, da so bile ure

tako kratke; na večer se je razšla vesela družba, vsaki brezdvomno poln želje, da bi bil novi g. župnik prav zadovoljen in srečen v lepi Vremski dolini, farani pa da bi ga ljubili kakor svojega dobrotnika in učenika in mu iz srca vdani bili!

Domače novice.

V Ljubljani 3. novembra.

(*Tukajšnji divizijski poveljnik vitez Littrov*) postal je pri zadnjem vojaškem avancementu feldmaršallajtenant.

(*Več židovskih begunov*), ki so jih Bolgari izgnali iz mest osvobodjenih po Rusih, se je te dni preko Ljubljane peljalo v Carigrad. Zavoljo te Bolgarske „grozovitosti“ je bil velik vriš po Dunajskih turških listih. Bolgari že dobro vedo zakaj so jih pregnali, če so jih, če niso marveč sami pobegnili, ko tje nehale Turško pokroviteljstvo. Judje so jih po vseh krajih, memo katerih so se peljali, bogato obdarili, Tržaški so jim memo velike denarne podpore preskrbeli celo Lloydov parnik do Carigrada. Lepo! Kako pa se godi Bošnjakom in Hercegovincem, ki so utekli resnični Turški sili na Avstrijsko zemljo? Da se Bog usmili! Naj gredo le gledat tisti, ki tega ne verjamejo.

(*Sovensko gledišče*). Prva predstava se je z žaloigro „Mlinar in njegova hči“ v polnem hramu gladko vršila. Ker smo o njej in o igralcih že večkrat poročali in tudi ta pot nimamo nič posebnega povedati, omenimo le gospice G. Nigrinove, ki je letos nadomestila kot „Marijca“ bolehalo gospico Podkrajškovo. Mlada gospica kaže mnogo nadarjenosti, ima prijeten in jasen glas in je težko nalogo svojo po vsem do malega razumela. Za slovensko gledišče je gotovo dobra pridobitev. Več o nji govoriti si prihranimo, kedar jo bomo večkrat videli in slišali.

(*Prvi Sokolski večer*) bode danes v čitalnični restavraciji. Začetek ob 1/2 8. uri zvečer. Vstopnina za neude „Sokola“ znaša 10 kr.

(*Velik ogenj*) je bil večeraj popoldne videti unkraj Šmarne gore tje proti Predvoru.

(*Samomorivec*), ki se je 27. okt. po južnji v zapornici na Gradu na svoj jermen obesil, se je pisal Simon Juvan (ne Souvan) in je bil zaradi razbojnega umora na vse žive dni obsojen v ječo. Doma je bil iz Gorenjih Pirnič, hudodelstvo pa je bil doprinesel v nekem mlinu med Žirmi in Zavrattcem, kjer je bil umoril gospodarja in gospodinjo, kakor smo o svojem času poročali v „Slovencu“. Vere ni imel prav nič in je sam o sebi rekel, da je — živina.

Razne reči.

— Duhovske premembe v goriški nadškofiji: Č. g. Janez Dugulin, kaplan v Tolminu gre za vikarja v Obloke, č. g. Mihael Vuga, sem. duh. za kaplana v Tolmin.

V Lavantinski škofiji. Zarad bolehnosti je č. g. Jakob Zupančič, bivši kaplan v Novi cerkvi, stopil v začasen pokoj in se podal v Meran na Tirolskem. Razpisane so fare: Stoperška do 19. novembra; Zgornjepolskavska, št. Jungertska na Pohorju potem Skomerska do 1. decembra t. l. V mašnika posvečena bila sta 2 bogoslovca in ob enem vojaka; v Mariboru č. g. Franc Heber in v Celovcu č. g. Ignacij Robas; slednji je bil tudi jako spreten slovensk pisatelj za vojaške potrebe.

— Kmet in lisica. Neki kmet blizu Dunaja je vjel mlado lisico in prinesel domov. Stara lesica obupana nad zgubo mladice je tako dolgo okoli tekala in tavalala, da se jej

je posrečilo zapor vjete mladice iztakniti. Da bi vjetej nekoliko zljajšala osodo, jej je prinesla vsako noč nekaj za osladkanje: golobe, kure, race in v obče vselej nekaj „pernatega“. Kmet je bil s temi obiskovanji čisto zadovoljen. Česar ni zmogla lisičica, je pa on vzel. Nazadnje si je že toliko ostankov nabral, da jih ni mogel pojesti. Šel je vsako jutro zarano v lisičji kot, in je odnesel, kar je tam našel. Bog ve, kako dolgo bi bilo to trpelo, ko bi ne bila stara tudi njemu ukradla deset rac in jih mladici prinesla. Dokler je lovila na tujem, je bil zadovoljen, ali sedaj se je razrdil in mladico ubil. Ali kmalu je zadela, nehvaležneža kazen. Dekla je povedala sosedom vse o njegovej „trgovini.“ Ti hočejo, da bi jim on vse plačal, kar jim je lisica prbrala. Ali špekulativni trgovec noče plačevati in konec tega dogodka se bo zvršil pri sodnji.

— Sodnijski adjunkti so postali gg.: Avgust Jakopič v Pulji, Teodor Doljak v Ajdovščini, Franc Ciaui v Lošinu.

— Za župana bil je v Trziču 30. oktobra izvoljen g. Anton Železnikar, za svetovalca pa gg. Stanislav Polak in Franc Deu.

— Po lestvici. V svojem sedmem letu je človek „strasten“, v štirinajstem „domišljiv“, v eden in dvajsetem „zaljubljen“, v osem in dvajsetem „duhovit“, v pet in tridesetim „voljen“, v dva in štiridesetim „častiželjen“, v devet in štiridesetem „pameten“, v šest in petdesetem „izkušen“, v tri in šestdesetem „spominjajoč se minolosti“, v sedemdesetem „zgrevan“, v sedem in sedemdesetem „star“, v štiri in osemdesetem „bolan“, v eden in devetdesetem „boječ se smrti“, v osem in devetdesetem „mrtev“. „Bes“.

Poslanica

Stara, lepa in popolnoma opravičena navada je bila dozdej, da na Vernih duš dan nikjer ni bilo šole. Letos pa je po vseh zavodih bila, morda tudi lani. Ali se res tako mudj za učenje, da se ta dan ne more izpustiti iz šolskih dni? Ali so res otroci in mladenči, kterih je mnogo prejšnji dan na grobu dragih svojih žalosti kopnelo, drugi dan že toliko zbrani v duhu, da imajo za poduk priprave glave? Niso mar njihove misli še na gomili, ki pokriva ostanke dragih ranjcih? Meni se to ne zdi prav in marsikomu drugemu gotovo tudi ne.* Pa še nekaj. Včeraj zjutraj t. j. na Vernih duš dan, grem v šenklaško cerkev o tisti uri, o kateri so imeli navadno gimnazijski dijaki mašo. Maša se prične, a nobenega gimnazijca nik nji, dasi so doslej o petkih hodili k sv. maši, pač pa pripelja znani in sloveči liberallec g. Mahr svoje učence v cerkev. To je meni druga zastavica. Tedaj supraliberalni g. Mahr bolj spoštuje stare navade in ve, kaj se na Vernih duš dan spodobi, kakor tisti, ki jim je izročena odgoja naših otrok.

Dovolite mi, gospod vrednik mojo in več drugih nevoljo zavoljo tega na javnem potu izraziti.

Oče, ki obžaluje,
da mora njegov sin v tako šolo hoditi.

* V dotičnem ministerskem ukazu je neki dovoljeno, da mora vodstvo iz šole pustiti otroke, ktere hočejo starši ta dan peljati na pokopališče. Če bi se oglasili vsi starši, bi najhitreje odpravili šolo na ta dan. Vred.

Umrli so:

Od 29. do 31. oktobra: Jera Inglič, gostinja 64 l., za prsno vodenico. Barbara Schiffer, zdravn. h. 33 l. za vodenico. Marija Jereb, stavč. o. 26 ur, vsled slabosti.

Telegrafične denarne cene 2. novembra.

Papirna renta 64.05 — Srebrna renta 67.05 — Zlata renta 74.60. — 1860letno državno posojilo 110.50 Bankine akcije 835 — Kreditne akcije 213.40 — London 118.10 — Srebro 104.80. — Ces. kr. cekini 5.64. — 27 frankov 9.51.